

Fundusze Europejskie
dla Mazowsza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Mazowsze.
serce Polski

A

B

ANALIZA ORAZ BAZA DANYCH UBÓSTWA ENERGETYCZNEGO NA TERENIE GMINY WISKITKI

G

Wiskitki 2025

Wykonawca:

Zakład Analiz Środowiskowych Eko-precyzja

43-450 Ustroń ul. Sikorskiego 10

tel. +48 512 110 314; fax (33) 487 63 98

biuro@eko-precyzja.eu

eko-precyzja

Fundusze Europejskie
dla Mazowsza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Mazowsze.
serce Polski

Spis treści:

1. Wyjaśnienie pojęcia ubóstwa energetycznego	3
2. Przyczyny problemu ubóstwa energetycznego.....	4
3. Grupa osób ubogich energetycznie	7
4. Położenie i podstawowe parametry gminy.....	7
5. Ocena problemu ubóstwa energetycznego na terenie gminy Wiskitki	9
5.1 Identyfikacja gospodarstw zagrożonych zjawiskiem ubóstwa energetycznego.....	10
5.2 Działania podejmowane przez Gminę na rzecz ograniczenia zjawiska ubóstwa energetycznego	26
6. Raport z realizacji prac terenowych	31
6.1 Liczba gospodarstw domowych ubogich energetycznie (%) w porównaniu do ogółu	31
6.2 Ogrzewanie w gospodarstwach domowych zagrożonych ubóstwem energetycznym.....	32
6.3 Udział wydatków energetycznych w wydatkach ogółem gospodarstw domowych	32
6.4 Analiza rozbieżności między liczbą gospodarstw ubogich energetycznie a liczbą korzystających ze świadczeń społecznych i energetycznych.....	32
7. Rola gminy w zapobieganiu powstawania problemu ubóstwa energetycznego.....	34
8. Identyfikacja potrzeb inwestycyjnych w zakresie wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji w budynkach, które zamieszkują gospodarstwa zagrożone ubóstwem energetycznym.....	37
9. Podsumowanie.....	39

Spis tabel:

Tabela 1. Powody przyznanej pomocy przez MGOPS w 2024 roku.	18
Tabela 2. Liczba budynków mieszkalnych wg roku budowy.....	20
Tabela 3. Wyniki inwentaryzacji źródeł ciepła na terenie gminy Wiskitki.....	22
Tabela 4. Podział urządzeń grzewczych występujących na terenie gminy Wiskitki na nisko- i wysokosprawne.	24
Tabela 5. Wskaźniki umożliwiające oszacowanie kosztów inwestycji.	37
Tabela 6. Oszacowanie kosztów inwestycji niskoemisyjnych.....	38

Spis rysunków:

Rysunek 1. Skala ubóstwa energetycznego w Polsce ze względu na jego przyczynę.	6
Rysunek 2. Położenie gminy Wiskitki na tle województwa mazowieckiego i powiatu żyrardowskiego. .	8
Rysunek 3. Instytucje od których pozyskano dane.	10
Rysunek 4. Powody przyznawania pomocy przez M-GOPS w Wiskitkach w 2024 roku.....	19
Rysunek 5. Liczba obiektów mieszkalnych wg roku budowy.....	20
Rysunek 6. Podział urządzeń grzewczych występujących na terenie gminy Wiskitki na nisko- i wysokosprawne.	24

1. Wyjaśnienie pojęcia ubóstwa energetycznego

Problem ubóstwa energetycznego pierwszy raz dostrzeżono i zdefiniowano w Wielkiej Brytanii. Wypracowano tam definicję zjawiska, która brzmi: w sytuacji ubóstwa energetycznego znajduje się gospodarstwo domowe, które na utrzymanie dostatecznego poziomu ogrzewania musi przeznaczyć więcej niż 10% swojego dochodu. W wielu krajach właśnie ta definicja została przyjęta jako wyjściowa.

Definicja ubóstwa energetycznego została również scharakteryzowana przez dwóch polskich autorów, D. Owczarek i A. Miazga, którzy opisują ubóstwo energetyczne jako zjawisko polegające na doświadczeniu trudności w zaspokojeniu podstawowych potrzeb energetycznych w miejscu zamieszkania za rozsądną cenę, na które składa się utrzymanie adekwatnego standardu ciepła i zaopatrzenie w pozostałe rodzaje energii służące zaspokojeniu w adekwatny sposób podstawowych potrzeb funkcjonowania biologicznego i społecznego członków gospodarstwa domowego¹.

Zgodnie z ustawą Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (tekst jednolity Dz. U. 2024 poz. 266), ubóstwo energetyczne oznacza sytuację, w której gospodarstwo domowe prowadzone przez jedną osobę lub przez kilka osób wspólnie w samodzielny lokal mieszkalny lub w budynku mieszkalnym jednorodzinnym, w którym nie jest wykonywana działalność gospodarcza, nie może zapewnić sobie wystarczającego poziomu ciepła, chłodu i energii elektrycznej do zasilania urządzeń i do oświetlenia, w przypadku gdy gospodarstwo domowe łącznie spełnia następujące warunki:

- 1) Osiąga niskie dochody,
- 2) Ponosi wysokie wydatki na cele energetyczne,
- 3) Zamieszkuje w lokalu lub budynku o niskiej efektywności energetycznej.

Określając zjawisko ubóstwa energetycznego, EU Energy Poverty Observatory² (2021) wskazuje, że: „odpowiednie ogrzewanie i chłodzenie, oświetlenie, energia do zasilania urządzeń to podstawowe usługi konieczne do zagwarantowania godnego poziomu życia i zdrowia obywateli. Ponadto dostęp do tych usług energetycznych umożliwia obywatelom Europy realizację swojego potencjału i zwiększa inkluzywność społeczną. Gospodarstwa domowe dotknięte ubóstwem energetycznym doświadczają niewystarczającego poziomu podstawowych usług energetycznych ze względu na połączenie wysokich wydatków na energię, niskich dochodów gospodarstw domowych, nieefektywnych budynków i urządzeń

¹ D. Owczarek, A. Miazga „Ubóstwo energetyczne w Polsce – definicja i charakterystyka społeczne grupy”, Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2015

² www.energypoverty.eu

oraz szczególnych potrzeb energetycznych gospodarstw domowych”. Zatem zgodnie z sugestią Komisji Europejskiej ubóstwo energetyczne powstaje wtedy, gdy niskim dochodom gospodarstwa domowego towarzyszą wysokie koszty energii oraz niska efektywność energetyczna mieszkań. Podstawowy problem związany z pomiarem ubóstwa energetycznego polega na tym, że równocześnie trzeba badać bardzo różne kategorie, w tym dochody, potrzeby energetyczne generowane przez wielkość i skład gospodarstwa domowego oraz klasę energetyczną mieszkań.

W związku z brakiem szczegółowych analiz dotyczących problemu ubóstwa energetycznego oraz z brakiem wytycznych do ich wykonywania, przygotowano Metodykę Analizy Ubóstwa Energetycznego dla Gmin, która stanowi źródło wiedzy dla samorządów i ułatwia identyfikację osób narażonych na to zjawisko.

NA POTRZEBY OPRACOWANIA NINIEJSZEJ DIAGNOZY PRZYJĘTO DEFINICJĘ ZAPROPONOWANĄ W METODYCE ANALIZY UBÓSTWA ENERGETYCZNEGO DLA GMIN:

Ubóstwo energetyczne występuje wtedy, gdy gospodarstwo domowe nie jest w stanie zapewnić sobie wystarczającego poziomu ciepła, chłodu, oświetlenia i energii do zasilania urządzeń, w wyniku połączenia niskich dochodów, wysokich wydatków energetycznych i niskiej efektywności energetycznej w domu.

Kryteria ubóstwa energetycznego kwalifikujące do programów redukcji ubóstwa energetycznego określa się każdorazowo w programach wprowadzających instrumenty redukcji ubóstwa energetycznego³.

2. Przyczyny problemu ubóstwa energetycznego

Zapewnienie ciepła i energii elektrycznej w miejscu zamieszkania stanowi jedną z podstawowych potrzeb człowieka. Sposoby realizacji tej potrzeby determinowane są przez

³ Ustawa Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. (tekst jednolity Dz. U. 2024 poz. 266)

szereg czynników związanych z jakością zajmowanego budynku, wielkością lokalu, wykorzystywanym źródłem ogrzewania, efektywnością urządzeń AGD, składem gospodarstwa domowego i jego dochodami oraz poziomem wiedzy o zachowaniach energooszczędnych. Z ubóstwem energetycznym mamy do czynienia, gdy gospodarstwo domowe „doświadcza trudności w zaspokojeniu podstawowych potrzeb energetycznych w miejscu zamieszkania za rozsądną cenę”⁴. Zjawisko to przejawia się m.in. odczuwanym brakiem komfortu cieplnego, zaległościami w opłatach za rachunki lub wysokimi wydatkami na energię, w szczególności, gdy obciążają one budżet w stopniu uniemożliwiającym zaspokojenie innych, podstawowych potrzeb.

Zatem najistotniejszymi powodami ubóstwa energetycznego w gospodarstwie domowym są:

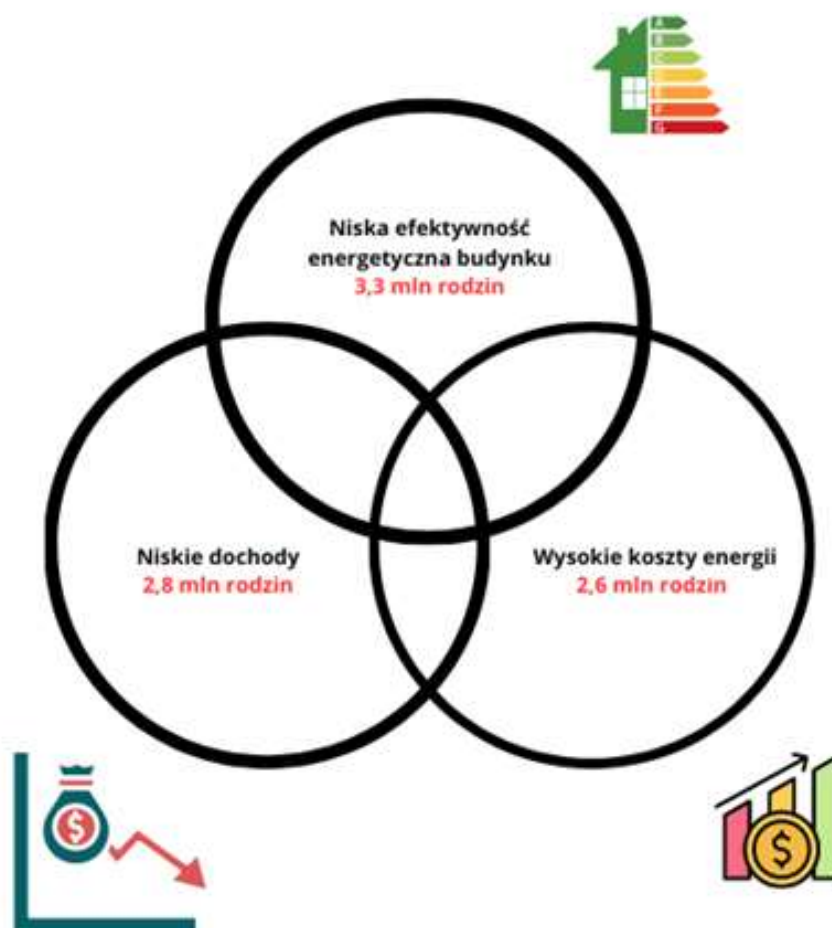
1) Niska efektywność energetyczna budynku (przyczyny techniczne) – występują, kiedy miejsce zamieszkania charakteryzuje się niskim poziomem efektywności energetycznej, co sprawia, że utrzymanie optymalnego standardu ciepła wymaga większych wysiłków. Inną przyczyną jest wadliwe działanie instalacji grzewczych, nieadekwatne do ogrzania danego mieszkania. Większe zużycie energii na ogrzanie pociąga za sobą większe wydatki i tym samym uszczuplenie rozporządzalnych zasobów gospodarstwa domowego, które mogą być przeznaczone na inne cele (często również o charakterze wydatków podstawowych). Niska efektywność energetyczna budynków i instalacji może również skutkować niewystarczającym dograniem mieszkania, przez co optymalny standard ciepła nie może być utrzymany. Również nieefektywne energetycznie urządzenia gospodarstwa domowego np.: żarówki, sprzęt RTV i AGD mogą prowadzić do wyraźnego zwiększenia wydatków z budżetu domowego i tym samym zmniejszenia jego dochodu rozporządzalnego po uiszczeniu opłat energetycznych.

2) Niskie dochody (przyczyny ekonomiczne) – występują w przypadku deprywacji zasobów ekonomicznych, która w konsekwencji może prowadzić do zaległości w opłatach za energię i odcięcie od źródeł energii lub oszczędzania na ogrzewaniu, aby zmniejszyć koszty rachunków za energię. Do tej grupy przyczyn należy zaliczyć również niewłaściwe zarządzanie budżetem domowym, które wpływa na trudności z pokryciem wydatków mieszkaniowych. Można wyobrazić sobie sytuację, w której gospodarstwo domowe funkcjonuje w budynku o optymalnej efektywności energetycznej oraz posiadającym sprawne urządzenia grzewcze i elektryczne, jednak z racji na deprywację materialną nie jest w stanie utrzymać optymalnego standardu ciepła oraz pokryć pozostałych niezbędnych

⁴ D. Owczarek, A. Miazga „Ubóstwo energetyczne w Polsce – definicja i charakterystyka społeczna grupy”, Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa 2015

wydatków energetycznych. Ta grupa przyczyn najbardziej zbliża w swojej charakterystyce ubóstwo energetyczne do ubóstwa ekonomicznego.

3) Wysokie wydatki na energię (przyczyny związane z postawami wobec efektywnego wykorzystania energii) – występują, gdy niewłaściwe używanie urządzeń prowadzi do znacznych strat energetycznych i w konsekwencji do zwiększenia wydatków energetycznych ponad poziom, na który może pozwolić sobie gospodarstwo domowe. Grupa tych przyczyn ma wymiar poznawczy, behawioralny i emocjonalny. Przykładem takich działań jest wietrzenie mieszkania przy odkręconych kaloryferach, pozostawianie urządzeń pobierających energię elektryczną bez potrzeby. W tym obszarze głównym moderatorem zachowań jest wiedza o efektywnym wykorzystaniu urządzeń grzewczych i elektrycznych czy też wiedza o inwestycjach w urządzenia o wyższej efektywności energetycznej (żarówki energooszczędne, termoizolacja budynków itd.).

Rysunek 1. Skala ubóstwa energetycznego w Polsce ze względu na jego przyczynę.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania Budżetów Gospodarstw Domowych (GUS, 2021).

Obecnie obciążenie budżetów domowych kosztami energii wzrasta w wyniku wojny w Ukrainie, niestabilności cen na rynkach energii i embargo na dostawy węgla z Rosji, który w większości był zużywany przez gospodarstwa domowe i małe ciepłownie.

Różnice w obciążeniu budżetów domowych kosztami energii wskazują, że wzrost cen będzie silniej obciążał mniej zamożne rodziny. Co więcej, sytuacja materialna tych gospodarstw utrudni podjęcie inwestycji w termomodernizację i wymianę źródeł ciepła.

3. Grupa osób ubogich energetycznie

Złożoność zjawiska ubóstwa energetycznego sprawia, że problem dotyczy nie tylko osób w trudnej sytuacji materialnej, choć emeryci, renciści i osoby z niskimi dochodami stanowią blisko połowę osób dotkniętych ubóstwem energetycznym w Polsce. Gwałtownie rosnące ceny paliw i energii, użytkowanie energochłonnych urządzeń, duże straty ciepła w budynku lub zły stan zdrowia to przykładowe czynniki, które sprawiają, że problem może dotyczyć także rodzin, które nie są ubogie w zakresie dochodowym. Z całą pewnością wydatki na energię silniej obciążają budżety domowe mniej zamożnych gospodarstw domowych. Najuboższe rodziny w 2020 roku, a więc jeszcze przed gwałtownymi zmianami cen, wydawały miesięcznie na energię średnio około 350 zł, co stanowiło ponad 1/3 ich dochodów. Dla porównania, wśród najzamożniejszych gospodarstw domowych, wydatki na energię i paliwa wynosiły około 650 zł, ale stanowiły mniej niż 5% ich dochodów⁵.

Opierając się na danych ogólnokrajowych można stwierdzić, że zjawiskiem ubóstwa energetycznego najbardziej zagrożone są:

- Osoby starsze i samotne oraz rodziny wielodzietne mieszkające w dużych domach,
- Lokatorzy starych, komunalnych kamienic,
- Ubodzy mieszkańcy wolnostojących domów.

4. Położenie i podstawowe parametry gminy⁶

Gmina Wiskitki jest gminą miejsko-wiejską położoną w zachodniej części województwa mazowieckiego, na terenie powiatu żyrardowskiego. Graniczy z należącymi do tegoż powiatu gminami: Radziejowice, Puszcza Mariańska i miastem Żyrardów oraz z gminami Nowa Sucha i Tersin – znajdującymi się w powiecie sochaczewskim, z gminami Baranów i Jaktorów leżącymi w powiecie grodzickim, a także z gminą Bolimów położoną w powiecie skierniewickim, w województwie łódzkim. Powierzchnia gminy Wiskitki wynosi 150,2 km², co stanowi ponad 28% powierzchni powiatu żyrardowskiego.

Siedziba Gminy jest miasto, a w jej skład wchodzi 38 sołectw: Aleksandrów, Antoniew, Babskie Budy, Czerwona Niwa Parcel, Czerwona Niwa, Cyganka, Duninopol, Działki,

⁵ Badanie Budżetów Gospodarstw domowych (GUS, 2021).

⁶ Raport o stanie gminy Wiskitki za 2024 rok

Feliksów, Franciszków, Guzów, Guzów-Osada, Hipolitów, Janówek, Jesionka, Józefów, Kamionka, Łubno, Miedniewice, Morgi, Nowa Wieś, Nowy Drzewicz, Nowe Kozłowice, Nowy Oryszew, Oryszew Osada, Podoryszew, Popielarnia, Prościeniec, Różanów, Smolarnia, Sokule, Stare Kozłowice, Starowiskitki Parcel, Starowiskitki, Stary Drzewicz, Tomaszew, Wiskitki, Wola Miedniewska.

Rysunek 2. Położenie gminy Wiskitki na tle województwa mazowieckiego i powiatu żyrardowskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

Dominującym kierunkiem rozwoju Gminy jest rolnictwo, z rozwijającą się funkcją podmiejską. Jednostkami osadniczymi o rozwiniętej funkcji przemysłowej są Guzów i Wiskitki. W południowej części Gminy skoncentrowane są obszary leśne, które wchodzą w skład Bolimowskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny. Część południowo-wschodnia kompleksów leśnych stanowi otulinę dla miasta Żyrardowa i pełni rolę zieleni wysokiej.

Umiejscowienie Gminy oraz jej rekreacyjno-wypoczynkowy charakter może przyciągać zarówno potencjalnych inwestorów, jak i samych mieszkańców, którzy preferują spokojniejsze miejsce do życia niż ośrodki miejskie, jednak z dobrym dostępem do nich.

5. Ocena problemu ubóstwa energetycznego na terenie gminy Wiskitki

W „Metodyce analizy ubóstwa energetycznego dla Gmin” przygotowanej przez Krajową Agencję Poszanowania Energii (KAPE) zastosowano dwa podejścia do identyfikacji zjawiska ubóstwa energetycznego w gminie. Pierwsze z nich ma na celu wstępną i bardzo ogólną identyfikację problemu. Opiera się na zebranych ogólnych danych, które wskazują liczbę osób potencjalnie narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego. Z tego względu identyfikacja ta obarczona będzie błędem, wskaże jednak ogólny odsetek mieszkańców potencjalnie narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego. Metoda ta pozwala na szybkie zebranie danych i oparta jest na danych zbiorowych, bez wskazania konkretnych osób narażonych na problem ubóstwa energetycznego. Drugie podejście opiera się na pogłębionych wywiadach.

W niniejszym opracowaniu wykorzystano metodę mieszaną, tj. oszacowano problem opierając się na zebranych ogólnych danych (danych statystycznych) oraz danych zebranych w ramach prowadzonej ankietyzacji terenowej i wizji lokalnej.

Jak już wspomniano wyżej wyróżnia się trzy grupy czynników warunkujących ubóstwo energetyczne:

- pierwszą grupę stanowią cechy społeczno-demograficzne populacji, determinujące poziom dochodów oraz ryzyko ubóstwa,
- drugą stanowią elementy charakterystyki budynków, które wpływają na efektywność energetyczną (wiek budynku, powierzchnia mieszkania na jedną osobę i rodzaj źródła ogrzewania),
- trzecią grupę stanowią przyczyny związane z postawami wobec efektywnego wykorzystania energii.

W celu dotarcia do grupy osób narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego podjęto współpracę z różnymi instytucjami, jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami typu NGO, fundacjami i osobami mogącymi posiadać wiedzę w zakresie osób ubogich energetycznie na analizowanym terenie.

Poniżej przedstawiono rodzaj danych, o które wnioskowano w celu pozyskania informacji do stworzenia diagnozy.

Rysunek 3. Instytucje od których pozyskano dane.

Źródło: Opracowanie własne.

Można stwierdzić, że najważniejszym punktem analizy było pozyskanie danych z Ośrodka Pomocy Społecznej, gdyż jest on instytucją publiczną, która udziela wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, a zatem tym, które z całą pewnością mają również problemy z zapewnieniem sobie odpowiednich warunków komfortu cieplnego.

5.1 Identyfikacja gospodarstw zagrożonych zjawiskiem ubóstwa energetycznego

Cechy społeczno-demograficzne

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec roku 2024 liczba ludności zamieszkująca gminę Wiskitki wynosiła 9 947 osób w tym 5 034 kobiet i 4 913 mężczyzn. W ujęciu wieloletnim obserwowany jest spadek liczby ludności. Na przestrzeni ostatnich czterech lat liczba mieszkańców zmniejszyła się o 47 kobiet i 83 mężczyzn. Ponadto warto zauważyć, że gęstość zaludnienia gminy Wiskitki wg GUS (2024 r.) jest niska i wynosi około 65,9 osób/km², co jest wartością niższą niż średnia gęstość zaludnienia dla powiatu żyrardowskiego (140,7 osób/km²) i jednocześnie o wiele niższa niż średnia wartość dla

Fundusze Europejskie dla Mazowsza

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

województwa mazowieckiego (155 osób/km²) i kraju (120 osób/km²). W ujęciu ekonomicznych grup wieku obserwowany jest proces zwiększania się udziału osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety od 60 lat i mężczyźni od 65 lat łącznie), a zmniejszania udziału osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym (do 17 lat łącznie).

Zgodnie z danymi systemu GUS, na dzień 31.12.2024 r. gminę Wiskitki zamieszkiwało 2 101 osób w wieku poprodukcyjnym, w tym 772 mężczyzn i 1 329 kobiet.

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią ponad 21 % ogółu ludności zamieszkującej gminę Wiskitki – można przypuszczać, że zdecydowana większość pobiera świadczenia emerytalne. Wysokość świadczeń emerytalnych często jest zbyt mała, aby zaspokoić podstawowe potrzeby bytowe, a skąd dopiero, aby zapewnić bardziej komfortowe warunki cieplne czy też podjąć wymianę sprzętu na nowocześniejszy, energooszczędny.

Warto również zaznaczyć, że część ludności Gminy w wieku produkcyjnym pozostaje bez pracy. W dniu 31.12.2024 roku w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy pozostawało 361 mieszkańców gminy Wiskitki. W porównaniu do 2023 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie nie zmieniła się. Długotrwale bezrobotni to 227 osób, co stanowi prawie 2,3 % ogółu mieszkańców.

Poziom udzielania świadczeń i zasiłków

Ubóstwo energetyczne – oprócz tego, że dotyczy funkcjonowania energetycznego gospodarstw domowych – jest silnie związane z ubóstwem rozumianym w sposób ekonomiczny jako ciągle niezaspokojenie dostępu do dóbr materialnych i zasobów.

Najważniejszą kwestią dotyczącą identyfikacji zjawiska ubóstwa energetycznego na terenie gminy Wiskitki było pozyskanie informacji z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Głównym zadaniem MGOPS w Wiskitkach jest pomoc wszystkim mieszkańcom gminy, znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, poprzez umożliwienie im przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Celem Ośrodka jest również profilaktyka, czyli podejmowanie działań zapobiegających powstawaniu trudnych sytuacji. Świadczenia z pomocy społecznej są kategorią świadczeń pieniężnych oraz niepieniężnych i tworzą rozbudowany i zróżnicowany katalog. Świadczenia pieniężne są popularną kategorią pomocy społecznej i najbardziej pożądaną przez świadczeniobiorców.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące udzielonej pomocy przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiskitkach w roku 2024. Działania podejmowane przez Ośrodek miały na celu wspieranie rodzin oraz osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej,

wynikającej m.in. z ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej choroby, przemocy w rodzinie czy problemów związanych z opieką i wychowaniem dzieci.

W ramach podejmowanych działań przyznano różnorodne formy wsparcia, zarówno finansowego, jak i rzeczowego oraz usługowego. Na dzień 31 grudnia 2024 r. pomocą społeczną objęto **189 rodzin**, a liczba osób w rodzinach wyniosła **334 osób**. Podstawową przesłanką udzielenia osobom i rodzinom wsparcia, w ramach pomocy społecznej jest trudna sytuacja życiowa, której nie może przezwyciężyć. Trudna sytuacja życiowa to w szczególności zaistnienie jednej z okoliczności wymienionych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej przy uwzględnieniu kryterium dochodowego. Ustawa o pomocy społecznej określa wysokość kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej.

Poniżej znajdują się informacje przedstawiające ilość oraz rodzaj przyznanych świadczeń, z podziałem na konkretne formy pomocy oraz kategorie osób objętych wsparciem. Zestawienia te umożliwiają dokładną analizę skali oraz struktury udzielonej pomocy w minionym roku.

Pobyty pensionariuszy w domach pomocy społecznej.

Na tą formę pomocy wydatkowano kwotę 499 989,49 zł. W wyniku przeprowadzonych postępowań w 2024 roku **4 osoby** zostały skierowane do domu pomocy społecznej. Obecnie w domach pomocy społecznej przebywa **11 osób**.

Z roku na rok wydatki z tego tytułu wzrastają, wynika to ze wzrostu kosztów utrzymania osób przebywających w tych ośrodkach oraz zwiększającej się liczby osób potrzebujących takiej formy wsparcia.

Sfinansowanie składki zdrowotnej

Ta forma pomocy przysługuje osobom, które otrzymują zasiłek stały w związku z orzeczeniem o niepełnosprawności. Z tej formy pomocy skorzystali **38 osób**, na ten cel wydano kwotę 31 513,66 zł.

Zasiłki okresowe

Wyplacono zasiłki okresowe na kwotę 8 396,00 zł. Zasiłki okresowe były przyznane **8 osobom**. Zasiłki okresowe przyznawane były w szczególności z powodu bezrobocia, długotrwałej choroby oraz niepełnosprawności.

Zasiłki celowe

Wyplacono zasiłki celowe w kwocie 44 400,00 zł dla **55 osób**. Zasiłek celowy wypłacany był w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej między innymi: zakupu opału, żywności, leków i leczenia, drobnych remontów.

Pochówek

Zadanie to jest realizowane w sytuacji, gdy jest to osoba bezdomna lub na pochówek rodzina osoby zmarłej nie może otrzymać zasiłku pogrzebowego z ZUS. W takiej sytuacji koszty pochówku pokrywane są ze środków własnych gminy. Na pokrycie kosztów pochówku w 2024 r. M-GOPS wydatkował kwotę 4 000,00 zł.

Schronienie

Udzielono schronienia dla **21 osób** – na ten cel wydano kwotę 190 778,55 zł. Udzielenie schronienia następowało poprzez przyznanie tymczasowego miejsca noclegowego w schroniskach dla bezdomnych. M-GOPS w Wiskitkach współpracuje 137 z Stowarzyszeniem MONAR – Centrum Pomocy Bliźniemu MARKOT w Oryszewie – Osada, gdzie kierował osoby bezdomne.

Bon energetyczny

Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wypłacił również **552 świadczenia** bonu energetyczny zgodnie z ustawą z dnia 23 maja 2024r. o bonie energetycznym oraz o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia cen energii elektrycznej, gazu ziemnego i ciepła systemowego na kwotę 220 966,53 zł

Zasiłki stałe

Wyplacono zasiłki stałe na kwotę 383 042,82 zł. Z tej formy pomocy skorzystały **43 osoby** z terenu gminy. Zasiłek stały jest świadczeniem przysługującym osobom niezdolnym do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnym do pracy z powodu niepełnosprawności, spełniającym kryterium dochodowe.

Zasiłek rodzinny

Wyplacono **3 446 świadczeń** z tytułu zasiłku rodzinnego na kwotę 395 174,71zł. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby

uczącej się nie przekracza kwoty 674,00 zł, a w przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764,00 zł. Wyplacono 2 005 świadczeń z tytułu dodatku do zasiłku rodzinnego na kwotę 210.295,00 zł.

Usługi opiekuńcze

Sfinansowano usługi opiekuńcze dla mieszkańców gminy Wiskitki na kwotę 358 960,86 zł. Poniesione wydatki obejmowały koszty zatrudnienia 4 opiekunek świadczących pomoc dla **20 mieszkańców** gminy Wiskitki:

- wynagrodzenia i składki od nich naliczane – 329 251,35 zł,
- odpisy na ZFŚS – 11 380,72 zł,
- wydatki związane z realizacją statutowych zadań – 18 328,79 zł

Usługi opiekuńcze mają charakter środowiskowy i obejmują wsparciem osoby samotne, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione oraz osoby, które wymagają pomocy innych osób, a rodzina nie może takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w obszarach:

- zaspokojenia codziennych potrzeb życiowych,
- opieki higienicznej nad podopiecznym i jego otoczeniem,
- zabiegów pielęgnacyjnych zaleconych przez lekarza.

Zasiłek pielęgnacyjny

Wyplacono **3 216 świadczenia** z tytułu zasiłku pielęgnacyjnego na kwotę 694 141,00 zł. Zasiłek ten przysługuje niepełnosprawnemu dziecku, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia, osobie która ukończyła 75 lat. Celem wypłaty zasiłku pielęgnacyjnego jest częściowe pokrycie wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osobie w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Dożywianie

Sfinansowano pomoc w zakresie dożywiania, na ten cel wydatkowano kwotę 75 447,50 zł. W ramach tych środków dokonano wydatków na realizację programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2024-2028.

- Ze środków własnych Gmina pokryła koszt 1 986 posiłków na kwotę 14 311,50 zł, wypłaciła **26 zasiłków celowych** (zakup żywności) na kwotę 10 250,00 zł.
- W ramach dotacji do zadań własnych pokryła koszt 3 784 posiłków na kwotę 27 536,00 zł oraz wypłaciła **63 zasiłki celowe** (zakup żywności) na kwotę 23 350,00 zł.

Program obowiązuje od 1 stycznia 2024r. i skierowany jest zarówno do dzieci, uczniów, jak i osób dorosłych. Składa się z 3 modułów. Ośrodek realizuje dwa moduły. Pierwszy moduł to wsparcie w postaci posiłku w szkole i przedszkolu adresowany jest dla dzieci i młodzieży. Drugi moduł to posiłek i wsparcie pieniężne na zakup posiłku lub żywności, adresowany jest do osób dorosłych w szczególności: starszych chorych i niepełnosprawnych. Na terenie Gminy program ten cieszy się dużym zainteresowaniem.

Paczki żywnościowe

W ramach pomocy społecznej ponoszone były również wydatki dotyczące wydawania paczek żywnościowych. W 2024 roku na ten cel przeznaczono środki w wysokości 11 070,00 zł. M-GOPS kontynuował współpracę z Polskim Komitetem Pomocy Społecznej. Gmina Wiskitki udostępniła lokal, w którym wydawane są paczki żywnościowe z Banku Żywności. W ramach pozostałej działalności M-GOPS pokrywał koszty utrzymania tego lokalu i koszty personalne związane z wydawaniem paczek żywnościowych. W 2024 roku wydał **139 122** skierowań, na podstawie których mieszkańcy Gminy Wiskitki otrzymywali paczki żywnościowe.

Asystent rodziny

Ośrodek w 2024 r. kontynuował realizację specjalistycznej pracy socjalnej w zakresie asysty rodzinnej. Celem świadczenia usługi była poprawa sytuacji życiowej rodzin w trudnej sytuacji rodzinnej, w tym stworzenie optymalnych warunków do wychowywania dzieci i pokonywania bieżących problemów, nabycie umiejętności społecznych rodziców i zwiększenie kompetencji rodzicielskich. Asystent rodziny zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jest osobą, która wspiera rodziny w przezwyciężaniu trudności związanych z opieką i wychowaniem małoletnich dzieci. Asystent ułatwia rodzinom

wypełnianie ról społecznych w celu doprowadzenia do osiągnięcia fundamentalnej stabilizacji życiowej. W M-GOPS w Wiskitkach zatrudnia dwóch asystentów rodziny. W minionym roku pod opieką asystenta rodziny w Gminie Wiskitki było **12 rodzin**.

Pieczą zastępczą

M-GOPS w Wiskitkach na podstawie decyzji o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej jak również not obciążeniowych pokrywał część kosztów związanych z utrzymaniem dziecka w pieczy zastępczej. W roku 2024 było **23 dzieci** w pieczy zastępczej w tym: siedmioro dzieci w pieczy zastępczej krócej niż rok, stąd ośrodek pokrywał 10% kosztów, sześcioro dzieci przebywa w pieczy zastępczej powyżej roku, stąd ośrodek pokrywał 30% kosztów, natomiast dziesięcioro dzieci przebywa od ponad trzech lat w pieczy zastępczej stąd M-GOPS pokrywał 50% kosztów pobytu. Koszt powyższego zadania wyniósł 109 494,48 zł. Wysokie koszty pieczy zastępczej spowodowane są ustawowym obowiązkiem ponoszenia przez gminę kosztów pieczy zastępczej w kolejnych latach w wyższych procentach oraz wzrostem kosztu utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

Fundusz alimentacyjny

Wyplacono **447 świadczeń** z funduszu alimentacyjnego na kwotę 213 428,94 zł. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do alimentów od rodzica na 140 podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeśli egzekucja okazała się bezskuteczna. Świadczenie przysługuje do ukończenia przez osobę uprawnioną 18 roku życia albo w przypadku, gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo.

Funkcjonowania zespołu interdyscyplinarnego

Wydatkowano na ten cel kwotę 18 524,80 zł. Zgodnie z ustawą z dnia 9 marca 2023r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw. Zespół ten zajmował się udzielaniem pomocy osobom lub rodzinom znajdującym się w kryzysie i dotkniętym problemem przemocy. W 2024 roku zostało złożonych **38 „nowych” niebieskich kart** stwierdzających podejrzenie przemocy w rodzinie. Łączna liczba kart jakie są pod kontrolą Ośrodka to **48**. Zespół Interdyscyplinarny odbył 7 spotkań, odbył również 108 spotkań grup diagnostyczno – pomocowych.

Kluby seniora

W Gminie funkcjonują dwa Kluby Senior + w Guzowie i w Wiskitkach. Na ich działalność zabezpieczono kwotę 164 921,48 z tego na dzień 31.12.2024r. wydano 144 245,64 zł. Do klubów zapisanych jest 30 osób. M-GOPS zatrudnia do pracy z seniorami dwóch terapeutów. Kluby działają dwa razy w tygodniu po 6 godzin. W klubach prowadzone są zajęcia hobbystyczne i warsztaty mające na celu aktywizację osób starszych. W Klubach Senior + w Guzowie i w Wiskitkach seniorzy mogą odnaleźć nowe inspiracje, radość z aktywności społecznej i okazje do ciekawych spotkań. Kluby działające na terenie Gminy Wiskitki oferują dostęp do różnych programów, warsztatów czy wydarzeń kulturalnych. Seniorzy mieszkający w Gminie Wiskitki mogą brać czynny udział w spotkaniach w Klubach Seniora w Wiskitkach i Guzowie, gdzie mogą wspólnie spędzać czas wolny, zwiększając swój udział w życiu społecznym. Zwierają nowe znajomości, rozwijają swoje zainteresowania i hobby. Ta forma pomocy Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców gminy.

Dodatki osłonowe

Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiskitkach realizował zadanie zlecone – wypłata dodatków osłonowych – zgodnie z ustawą z dnia 17 grudnia 2021r. o dodatku osłonowym. Ośrodek wypłacił **536 świadczeń** na kwotę 210 456,09 zł. Było to świadczenie jednorazowe dla gospodarstwa domowego.

Bony energetyczne

Ośrodek wypłacił **565 bonów energetycznych** na kwotę 220 966,53 zł. Bon energetyczny to jednorazowe świadczenie pieniężne dla gospodarstw domowych o niskich dochodach, mające na celu złagodzenie skutków podwyżek cen energii. Przysługiwało za okres od 1 lipca do 31 grudnia 2024 roku, a jego wysokość zależała od liczby osób w gospodarstwie domowym oraz rodzaju ogrzewania:

- 300 zł dla gospodarstw 1-osobowych.
- 400 zł dla gospodarstw 2-3 osobowych.
- 500 zł dla gospodarstw 4-5 osobowych.
- 600 zł dla gospodarstw 6-osobowych i większych.
- jeśli gospodarstwo wykorzystuje ogrzewanie elektryczne, kwoty te wzrastają dwukrotnie (od 600 zł do 1200 zł).

Główne powody przyznania pomocy przedstawia tabela poniżej

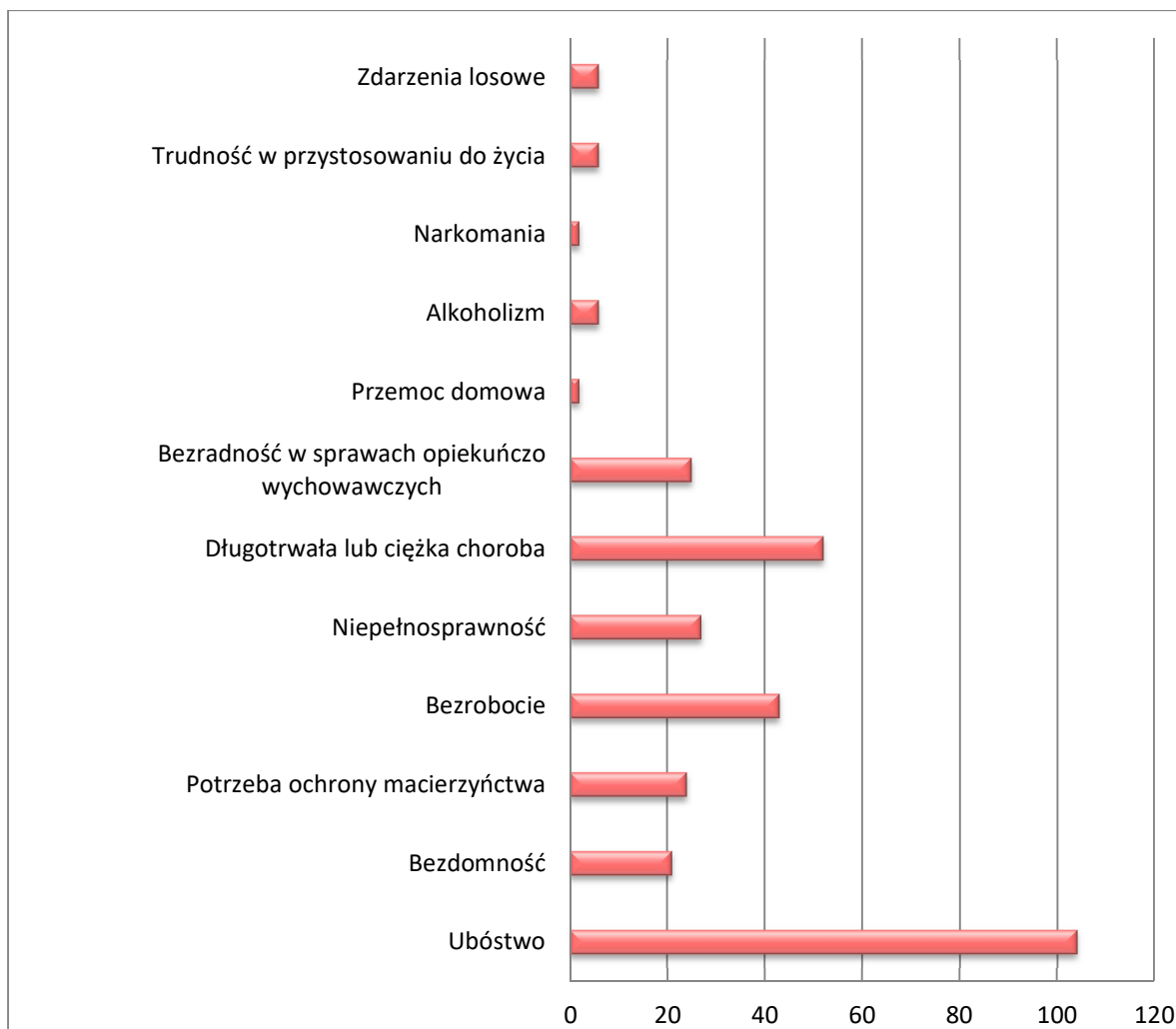
Tabela 1. Powody przyznanej pomocy przez MGOPS w 2024 roku.

Powody przyznania pomocy:	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	104	150
Bezdomność	21	21
Potrzeba ochrony macierzyństwa	24	101
w tym wielodzietność	12	63
Bezrobocie	43	78
Niepełnosprawność	27	41
Długotrwała lub ciężka choroba	52	66
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym:	25	70
- rodziny niepełne	13	39
- rodziny wielodzietne	8	38
Przemoc domowa	2	5
Alkoholizm	6	6
Narkomania	2	2
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z Zakładu Karnego	1	1
Zdarzenie losowe	6	14

Źródło: Raport o stanie gminy Wiskitki za 2024 rok.

Analizując powody przyznania pomocy należy podkreślić, że rodziny korzystające z pomocy społecznej borykają się jednocześnie z wieloma problemami. Zgodnie z Raportem o stanie gminy Wiskitki za 2024 r. wśród nich są głównie rodziny dotknięte ubóstwem i długotrwałą lub ciężką chorobą, rodziny borykające się z problemem bezrobocia i niepełnosprawności. Kolejnym problemem skutkującym koniecznością objęcia pomocą społeczną jest bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz bezdomność.

Poza wyżej wymienionymi przyczynami udzielania świadczeń, osoby korzystające z pomocy społecznej często charakteryzowały się niedostateczną motywacją do podjęcia aktywności zawodowej, zależnością od pomocy społecznej, niestabilnością decyzyjną, rozbieżnością deklaracji z podejmowanymi działaniami.

Rysunek 4. Powody przyznawania pomocy przez M-GOPS w Wiskitkach w 2024 roku.

Źródło: Raport o stanie gminy Wiskitki za 2024 rok.

Powyższe informacje wskazują na szerokie spektrum zadań realizowanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiskitkach.

Charakterystyka budynków i źródeł ciepła wpływająca na efektywność energetyczną

Kolejnym aspektem wymagającym analizy był stan techniczny budynków oraz rodzaj stosowanego źródła ciepła na terenie omawianej gminy.

• **Rok budowy obiektów mieszkalnych**

W celu weryfikacji stanu technicznego budynków znajdujących się na terenie gminy Wiskitki dokonano ich analizy pod względem roku budowy. Okres budowy powiązany jest ściśle z wykorzystywaną technologią budowlaną, a także normami budowlanymi, co przekłada się bezpośrednio na klasę efektywności rozpatrywanych budynków. Liczbę nieruchomości w podziale na poszczególne okresy budowy przedstawiono poniżej.

Fundusze Europejskie
dla Mazowsza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

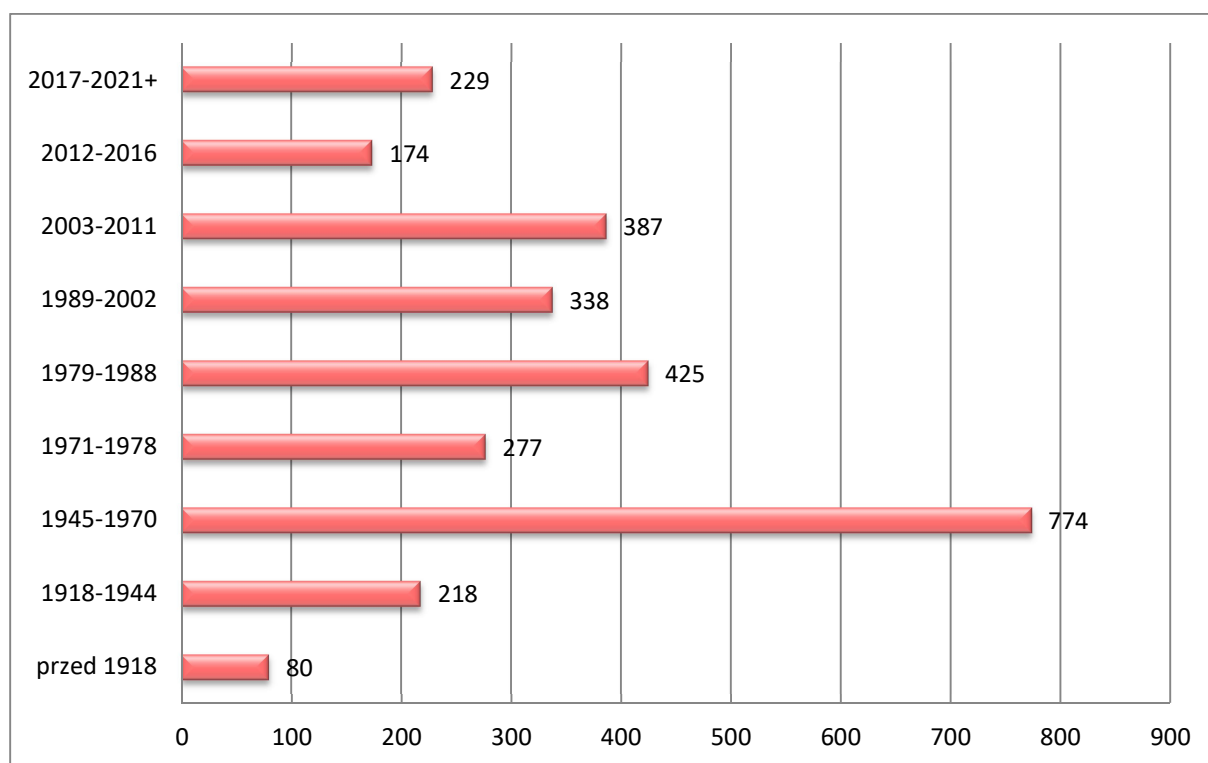
Mazowsze.
serce Polski

Tabela 2. Liczba budynków mieszkalnych wg roku budowy.

Lp.	Rok budowy	Liczba budynków
1.	przed 1918	80
2.	1918-1944	218
3.	1945-1970	774
4.	1971-1978	277
5.	1979-1988	425
6.	1989-2002	338
7.	2003-2011	387
8.	2012-2016	174
9.	2017-2021+	229

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rysunek 5. Liczba obiektów mieszkalnych wg roku budowy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak wynika z powyższych danych, przeważająca część budynków, bo aż 2 112 (prawie 73%) powstała przed rokiem 2002. Ponadto, 1 072 (prawie 37%) budynków powstało przed rokiem 1970. Przekłada się to na niezadowalający stan techniczny i termiczny budynków, co generować może konieczności prowadzenia na ich obszarze gruntownych prac termomodernizacyjnych. Można zatem założyć, iż poprawa ich klasy energetycznej może zostać zrealizowana poprzez np. docieplenie wybranych przegród zewnętrznych lub wymianę stolarki okiennej i drzwiowej.

Fundusze Europejskie
dla Mazowsza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Mazowsze.
serce Polski

Niezależnie od tego, czy jest to duży dom na wsi, czy mieszkanie w starej komunalnej kamienicy w mieście, czy mały wiejski domek, stan techniczny budynku ma ogromne znaczenie. Jeśli budynek jest źle ocieplony, posiada przestarzałe instalacje grzewcze lub jest nieszczelny, może to prowadzić do utraty ciepła i zwiększonych kosztów związanych z ogrzewaniem. Komunalne kamienice w miastach często charakteryzują się starszymi budynkami o niskiej jakości lub problematycznym zarządzaniem. To samo dotyczy niektórych starszych wiejskich domów. Tego rodzaju budynki mogą być trudne do ocieplenia i utrzymania w ciepłych warunkach.

Nie udało się ustalić ile nieruchomości nie ma ustalonej formy własności. Jest to istotna informacja przy próbie dotarcia do osób potencjalnie zagrożonych ubóstwem energetycznym, gdyż użytkownicy takich nieruchomości często mają „związane ręce”. Osoby nie posiadające prawa własności budynku nie mogą skorzystać z dofinansowania do wymiany źródeł ciepła, ani do termomodernizacji, co jest kluczowe w dążeniu do wyjścia z ubóstwa energetycznego, a także do poprawy jakości życia.

- **Rodzaj stosowanego źródła ciepła**

Kolejnym istotnym elementem diagnozy jest pozyskanie informacji na temat źródeł grzewczych stosowanych w mieszkaniach. Wiadomo, że nowsze źródła ogrzewania są bardziej ekologiczne, posiadają wyższą sprawność i zapewniają lepsze warunki cieplne w okresie zimowym, co przyczynia się nie tylko do poprawy komfortu cieplnego, ale także nie wpływa negatywnie na stan zdrowia. Tam, gdzie dominują nieefektywne energetycznie źródła ciepła, szansa wzrostu poziomu ubóstwa jest większa.

Do 30 czerwca 2022 r. każdy właściciel domu lub zarządca budynku na terenie kraju był zobligowany do wypełnienia deklaracji CEEB. Dzięki przekazanim danym możliwym jest określenie źródeł ciepła oraz ciepłej wody użytkowej w budynkach na terenie gminy Wiskitki.

Informacje w podziale na sposób ogrzewania, przedstawia poniższa tabela:

Tabela 3. Wyniki inwentaryzacji źródeł ciepła na terenie gminy Wiskitki.

Rodzaj źródła		Rok sprawozdawczy 2023	
		Liczba [szt.]	Powierzchnia użytkowa [m ²]
kotły opalane węglem (wpisujemy dane dla kotłów, w których spalany jest wyłącznie węgiel)	liczba kotłów spełniających wymogi ekoprojektu lub wymogi klasy 5	19	2 090
	liczba kotłów klasy 4	20	2 220
	liczba kotłów klasy 3	15	1 750
	liczba kotłów bezklasowych*	0	0
	brak informacji**	0	
	Suma wszystkich	54	6 040
kotły opalane drewnem (wpisujemy dane dla kotłów, w których spalane jest wyłącznie drewno)	liczba kotłów spełniających wymogi ekoprojektu lub wymogi klasy 5	18	1 980
	liczba kotłów klasy 4	25	2 750
	liczba kotłów klasy 3	55	6 050
	liczba kotłów bezklasowych*	0	0
	brak informacji**	0	
	Suma wszystkich	98	10 780
kotły opalane paliwami stałymi (w których spalane są naprzemiennie różne rodzaje paliw stałych np. drewno i węgiel)	liczba kotłów spełniających wymogi ekoprojektu lub wymogi klasy 5	0	0
	liczba kotłów klasy 4	1	110
	liczba kotłów klasy 3	2	220
	liczba kotłów bezklasowych*	2 823	309 133,5
	brak informacji**	494	
	Suma wszystkich	2 826	309 463,5
kotły opalane peluletem	Suma wszystkich	11	1 044,5
kotły gazowe	Suma wszystkich	268	28 687
kotły olejowe	Suma wszystkich	16	3 444

Rodzaj źródła		Rok sprawozdawczy 2023	
		Liczba [szt.]	Powierzchnia użytkowa [m ²]
ogrzewanie elektryczne	Suma wszystkich	45	3 443
sieć ciepłownicza	Suma wszystkich	0	0
pompa ciepła	Suma wszystkich	36	4 082
kolektory słoneczne	Suma wszystkich	9	1 150
piec	liczba źródeł ciepła spełniających wymogi ekoprojektu	0	0
	liczba źródeł ciepła niespełniających wymogów ekoprojektu	6	660
piecokuchnia	liczba źródeł ciepła spełniających wymogi ekoprojektu	0	0
	liczba źródeł ciepła niespełniających wymogów ekoprojektu	3	1 742
kominek	liczba źródeł ciepła spełniających wymogi ekoprojektu	0	0
	liczba źródeł ciepła niespełniających wymogów ekoprojektu	33	1 117
piec kaflowy	liczba źródeł ciepła spełniających wymogi ekoprojektu	0	0
	liczba źródeł ciepła niespełniających wymogów ekoprojektu	0	0
piec wolnostojący	liczba źródeł ciepła spełniających wymogi ekoprojektu	0	0
	liczba źródeł ciepła niespełniających wymogów ekoprojektu	4	312
inne (np. kozy, trzony, itp.)	Suma wszystkich	0	0
SUMA (Liczba wszystkich źródeł ciepła na terenie gminy)		3 409	371 965
Liczba wszystkich lokali/budynków, dla których nie udało się zebrać informacji		494	

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Wiskitki.

Fundusze Europejskie
dla Mazowsza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Mazowsze.
serce Polski

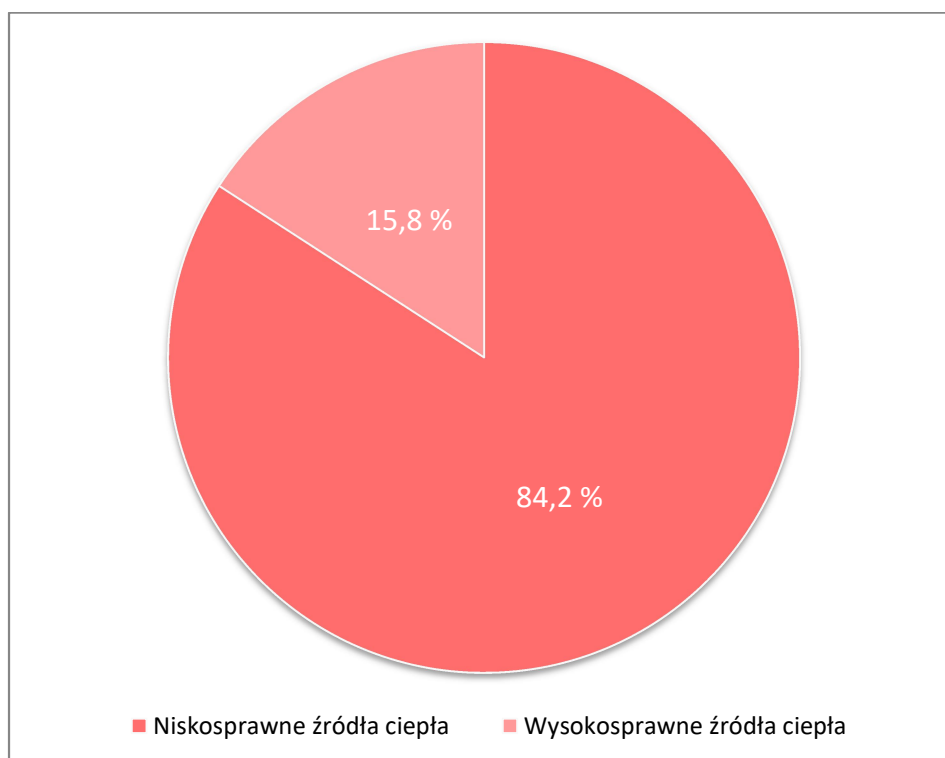

Jak wynika z powyższej tabeli, na terenie gminy Wiskitki udało się zinwentaryzować ponad 87% wszystkich źródeł ciepła. Należy zaznaczyć, iż samych źródeł ciepła jest często więcej niż budynków mieszkalnych i usługowych, co wynika z faktu, iż w jednym budynku może być więcej urządzeń grzewczych. W celu podsumowania ilości źródeł ciepła, które spełniają dopuszczalne normy i posiadają minimum 3 klasę jakości, w poniższej tabeli zawarto zestawienie rodzajów i klas poszczególnych źródeł ciepła, w podziale na kotły nisko- i wysoko- sprawne.

Tabela 4. Podział urządzeń grzewczych występujących na terenie gminy Wiskitki na nisko- i wysokosprawne.

Rodzaj ogrzewania i nośnik energii	Niskosprawne źródła ciepła	Wysokosprawne źródła ciepła
węgiel (CO)	0	54
drewno (CO)	0	98
węgiel i drewno (CO)	2 823	3
inne źródła ciepła (gaz, olej opałowy, pelet, OZE)	46	385
suma:	2 869	540

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 6. Podział urządzeń grzewczych występujących na terenie gminy Wiskitki na nisko- i wysokosprawne.

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z powyższego podsumowania, 2 869 urządzeń grzewczych definiowanych jest jako niskosprawne źródła ciepła. Stanowi to ponad 84,2 % wszystkich urządzeń grzewczych,

dla których określono klasę urządzenia, a fakt ich licznego występowania przyczyniać się będzie do wzrostu ilości paliwa niezbędnego do zapewnienia komfortu cieplnego, co przekładać się będzie na wyższe koszty ogrzewania, co w efekcie potęgować będzie problem ubóstwa energetycznego. W związku z powyższym zaleca się prowadzenie działań mających na celu wymianę niskosprawnych źródeł grzewczych.

Należy pamiętać, iż zgodnie z mazowiecką uchwałą antysmogową (Uchwała nr 204/23 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 listopada 2023 r.):

- od 1 stycznia 2023 r. nie wolno używać kotłów na węgiel lub drewno niespełniających wymogów dla klas 3, 4 lub 5 według normy PN-EN 303-5:2012,
- od 1 stycznia 2028 r. nie wolno używać kotłów na węgiel lub drewno klasy 3 lub 4 według normy PN-EN 303-5:2012,
- użytkownicy kotłów klasy 5 wg normy PN-EN 303-5:2012 będą mogli z nich korzystać do końca ich żywotności,
- posiadacze kominków musieli wymienić je do końca 2022 roku na takie, które spełniają wymogi ekoprojektu, lub wyposażyć je w urządzenie ograniczające emisję pyłu do wartości określonych w ekoprojekcie.

Skala zadłużenia mieszkańców gminy Wiskitki

Przeprowadzając wstępną analizę zjawiska ubóstwa energetycznego na obszarze gminy Wiskitki, udało się pozyskać szereg istotnych informacji, które wskazują na skalę problemu związanego z trudnościami finansowymi mieszkańców. Analiza danych pochodzących z lokalnych jednostek administracyjnych wykazała, że znaczna liczba gospodarstw domowych nie reguluje swoich zobowiązań w terminie, co może być jednym z symptomów ubóstwa energetycznego oraz szeroko pojętego wykluczenia ekonomicznego.

Zgromadzone dane wskazują, że:

- **757 gospodarstw domowych zalega z opłatami z tytułu podatku od nieruchomości**, co może świadczyć o trudnej sytuacji właścicieli nieruchomości, niezdolnych do pokrywania podstawowych zobowiązań lokalnych.
- **507 gospodarstw nie uiszcza podatku rolnego**, co jest szczególnie istotne w kontekście rolniczego charakteru części gminy i może oznaczać problemy finansowe także wśród rolników.
- **587 gospodarstw posiada zaległości związane z opłatami za dostawę wody i odbiór ścieków**, przy czym należy zaznaczyć, że część z nich korzysta wyłącznie

z dostępu do wody, nie będąc podłączonymi do sieci kanalizacyjnej, co również może być czynnikiem wpływającym na ich sytuację sanitarną i społeczną.

- **aż 864 gospodarstwa nie opłacają regularnie należności za gospodarowanie odpadami komunalnymi**, co może wskazywać na poważniejsze trudności z bieżącym utrzymaniem gospodarstw domowych.

Na podstawie przekazanych danych oszacowano, że niemal 30% wszystkich gospodarstw domowych na terenie gminy Wiskitki może mieć trudności z terminowym regulowaniem zobowiązań finansowych, a w wielu przypadkach zaległości te przekraczają 3 miesiące, co kwalifikuje je jako poważne i długotrwałe. Taka sytuacja może świadczyć nie tylko o tymczasowych problemach finansowych, ale również o trwałym zagrożeniu ubóstwem, w tym ubóstwem energetycznym.

W związku z powyższym, w kolejnych rozdziałach niniejszego opracowania dokonano pogłębionej analizy, w której skorelowano dane dotyczące cech społeczno-gospodarczych mieszkańców z informacjami o stanie technicznym oraz efektywności energetycznej budynków mieszkalnych. W analizie uwzględniono również dane pozyskane w ramach działań terenowych, wizji lokalnych oraz bezpośrednich kontaktów z mieszkańcami, które potwierdzają lub uzupełniają uzyskane wcześniej informacje statystyczne. Celem tych działań było możliwie precyzyjne określenie skali i charakteru ubóstwa energetycznego w gminie oraz zidentyfikowanie obszarów wymagających wsparcia w pierwszej kolejności.

5.2 Działania podejmowane przez Gminę na rzecz ograniczenia zjawiska ubóstwa energetycznego

„Czyste powietrze”

W 2022 roku w Urzędzie Miasta i Gminy Wiskitki uruchomiony został Punkt Konsultacyjny rządowego Programu Priorytetowego „Czyste Powietrze”, który stanowi istotny element wsparcia mieszkańców w zakresie działań proekologicznych i poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych. Utworzenie Punktu było bezpośrednim rezultatem zawartego porozumienia pomiędzy Miastem i Gminą Wiskitki a Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, który pełni funkcję instytucji odpowiedzialnej za wdrażanie programu na poziomie regionalnym.

Punkt Konsultacyjny został uruchomiony w celu ułatwienia lokalnej społeczności dostępu do wiedzy, doradztwa oraz formalnej obsługi wniosków o dofinansowanie, w szczególności

w zakresie termomodernizacji budynków oraz wymiany nieefektywnych źródeł ciepła na bardziej ekologiczne rozwiązania. Punkt działa codziennie – od poniedziałku go piątku w godzinach pracy Urzędu, co umożliwia mieszkańcom dogodny kontakt z doradcą oraz wsparcie w procesie aplikowania o środki finansowe.

W ramach funkcjonowania Punktu mieszkańcy gminy mają możliwość:

- skonsultowania projektów wniosków o dofinansowanie,
- uzyskania pomocy w kompletowaniu wymaganych dokumentów,
- złożenia wniosku bezpośrednio w Punkcie, skąd zostaje on przesłany do WFOŚiGW w Warszawie,
- uzyskania informacji dotyczących przebiegu procesu oceny i wypłaty dotacji.

Punkt Konsultacyjny pełni nie tylko funkcję doradczo-informacyjną, ale również aktywizuje mieszkańców do podejmowania działań na rzecz poprawy jakości powietrza i zwiększenia efektywności energetycznej ich domów, co ma bezpośredni wpływ na poprawę warunków życia oraz ograniczenie zjawiska ubóstwa energetycznego w regionie. Korzystanie z Programu „Czyste Powietrze” umożliwia dofinansowanie m.in. takich przedsięwzięć jak:

- wymiana starych, nieefektywnych kotłów na nowoczesne źródła ciepła spełniające aktualne normy emisji,
- ocieplenie przegród zewnętrznych,
- wymiana stolarki okiennej i drzwiowej,
- modernizacja systemów wentylacji i instalacji grzewczych..

W ramach Programu od momentu funkcjonowania Punktu Konsultacyjnego do 31.12.2024 r.:

- złożono 509 wniosków o dofinansowanie,
- zawarto 393 umowy,
- zrealizowano 253 przedsięwzięcia,
- wypłacono 5 320 416,27 zł dotacji.

Uzyskane efekty potwierdzają zasadność i skuteczność działania Punktu Konsultacyjnego jako elementu wspierającego lokalną politykę ekologiczną i społeczną. Z jednej strony sprzyja on poprawie stanu środowiska naturalnego na terenie gminy Wiskitki, a z drugiej – umożliwia mieszkańcom podniesienie standardu energetycznego ich budynków, co przekłada się na realne oszczędności w kosztach eksploatacyjnych i zmniejszenie ryzyka występowania ubóstwa energetycznego.

„Mazowsze bez smogu”

Mazowsze od wielu lat podejmuje działania na rzecz poprawy jakości powietrza i walki ze smogiem. Skutki zanieczyszczenia powietrza są bardzo poważne. Zjawisko smogu ma duży wpływ na nasze zdrowie, prowadząc między innymi do chorób układu oddechowego, układu krążenia, prowadzi do powstawania nowotworów, obniżenia poziomu odporności a nawet bezpłodności. Na Mazowszu co roku z powodu złej jakości powietrza umiera około 4-6 tysięcy osób. Miesięczne koszty leczenia chorób spowodowanych zanieczyszczeniem powietrza oraz nieobecnością chorych w pracy w województwie mazowieckim wnoszą aż 800 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Projekt skierowany jest przede wszystkim do właścicieli nieekologicznych źródeł ciepła, osób dotkniętych ubóstwem energetycznym oraz tych, którzy chcą poprawić efektywność energetyczną swoich budynków, a tym samym ograniczyć koszty ogrzewania.

Wychodząc naprzeciw potrzebie podjęcia działań na rzecz zmiany tej złej sytuacji i poprawy jakości powietrza którym oddychamy Gmina Wiskitki wraz z wieloma gminami z Mazowsza uzyskała dotację z Unii Europejskiej na realizację projektu „Mazowsze bez smogu”

Projekt jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Priorytetu II; „Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza” Działanie 2.1 „Efektywność Energetyczna” Programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027.

Gmina Wiskitki jako partner Projektu „Mazowsze bez smogu” również uzyskała dofinansowanie do realizacji działań w wysokości: 1 297 610,00 PLN

Całkowita wartość Projektu w Gminie to: 1 526 600,00 zł.

Wysokość wkładu własnego w Gminie to : 228 990,00 zł.

Główne cele Projektu to:

- poprawa jakości powietrza, a w konsekwencji poprawa stanu zdrowia i warunków życia mieszkańców Mazowsza,
- podniesienie poziomu efektywności energetycznej budynków mieszkalnych poprzez ich termomodernizację (wymiana źródła ciepła, zmniejszenie jego strat),
- przyspieszenie tempa zmiany użytkowanych źródeł ciepła na mniej emisyjne, większe wykorzystanie OZE przy korzystaniu z dostępnych instrumentów dofinansowania,

- podniesienie świadomości społecznej na temat zanieczyszczenia powietrza, jego skutków i możliwych działań na rzecz poprawy sytuacji (edukacja ekologiczna),
- wdrażanie w życie prawa regionalnego i lokalnego w zakresie poprawy powietrza (uchwała antysmogowa, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, program ochrony powietrza itp.),
- poprawa jakości komunikacji pomiędzy mieszkańcami a gminą, powiatem, regionem,
- zwiększenie wykorzystania potencjału administracyjnego,
- analiza zjawiska ubóstwa energetycznego, identyfikacja gospodarstw ubogich energetycznie i udzielanie im pomocy.

W ramach Projektu:

- przeprowadzone zostaną kampanie informacyjno-edukacyjne o zasięgu wojewódzkim i lokalnym kształtujące świadomość ekologiczną,
- zakupione zostaną 2 mobilne laboratoria służące kontroli jakości powietrza, 78 smogowozów i 137 urządzeń pomiarowych,
- w gminach przystępujących do Projektu zatrudnionych zostanie 117 ekodoradców, a gminy te zostaną wyposażone w urządzenia do kontroli jakości powietrza,
- powstanie informacyjno-edukacyjny serwis internetowy związany z ochroną powietrza,
- skontrolowanych zostanie ponad 18 tysięcy budynków w zakresie emisyjności,
- 3,5 mln osób pozyska informacje na temat ochrony powietrza,
- w ramach przeprowadzonych kontroli palenisk zbadanych zostanie 1863 próbek popiołu,
- ekodoradcy udzielą ponad 5 tysięcy porad mieszkańcom dotkniętym ubóstwem energetycznym oraz ponad 16 tysięcy porad pozostałym mieszkańcom.

Apel Burmistrza i Dyrektora M-GOPS

W odpowiedzi na rosnące zagrożenie związane z ubóstwem energetycznym, w szczególności w okresie zimowym, Gmina Wiskitki podejmuje działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobom najbardziej narażonym na skutki niskich temperatur. Jednym z kluczowych elementów tych działań jest coroczny apel Burmistrza Miasta i Gminy Wiskitki oraz Dyrektora Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wiskitkach, skierowany do mieszkańców gminy.

Apel ten ma charakter informacyjno-mobilizujący i służy zwróceniu uwagi społeczności lokalnej na potrzeby osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, w szczególności bezdomnych, samotnych, starszych, niepełnosprawnych oraz mieszkających w skrajnie nieodpowiednich warunkach bytowych, jak nieogrzewane budynki, altanki, piwnice czy pomieszczenia gospodarcze. Celem apelu jest zachęcenie mieszkańców do aktywnej współpracy z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Wiskitkach poprzez zgłaszanie przypadków wymagających interwencji.

Informacje można przekazywać osobiście w siedzibie M-GOPS przy Placu Wolności 34 lub telefonicznie, zarówno w godzinach pracy ośrodka, jak i całodobowo za pośrednictwem numeru alarmowego 112. Ponadto, w apelu udostępniono odnośnik do rejestru miejsc udzielających tymczasowego schronienia osobom bezdomnym w województwie mazowieckim, co stanowi ważne narzędzie w sytuacjach kryzysowych.

Tego typu działania stanowią istotny element polityki społecznej gminy, ukierunkowanej na przeciwdziałanie skutkom ubóstwa energetycznego, ochronę życia i zdrowia mieszkańców oraz rozwój lokalnej solidarności społecznej.

Informowanie mieszkańców o dostępnych programach i wydarzeniach ekologicznych

Gmina Wiskitki aktywnie wspiera mieszkańców w walce z ubóstwem energetycznym również poprzez bieżące informowanie o dostępnych programach pomocowych oraz inicjatywach związanych z poprawą efektywności energetycznej i ochroną powietrza. Za pośrednictwem oficjalnej strony internetowej, mediów społecznościowych, tablic ogłoszeń, a także podczas lokalnych wydarzeń, mieszkańcy są na bieżąco powiadamiani o możliwościach:

- uzyskania dotacji na termomodernizację budynków mieszkalnych,
- uzyskania dotacji na wymianę źródeł ciepła (np. starych kotłów węglowych na ekologiczne rozwiązania),
- udziału w programach rządowych i regionalnych dotyczących poprawy jakości powietrza.

Gmina informuje również, gdzie i w jaki sposób można ubiegać się o dofinansowanie – zarówno w urzędzie gminy, jak i poprzez współpracujące instytucje, np. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Pracownicy urzędu służą pomocą w zakresie interpretacji przepisów, wypełniania wniosków oraz udzielają informacji o terminach naborów.

Działania te nie tylko zwiększają świadomość ekologiczną mieszkańców, ale też realnie wpływają na poprawę warunków życia oraz zmniejszenie kosztów związanych z ogrzewaniem, przyczyniając się tym samym do ograniczania zjawiska ubóstwa energetycznego na terenie gminy.

6. Raport z realizacji prac terenowych

6.1 Liczba gospodarstw domowych ubogich energetycznie (%) w porównaniu do ogółu

Na podstawie złożonych deklaracji dotyczących opłat za gospodarkę odpadami, danych GUS i TERYT, przyjmuje się, że na dzień 31.12.2024 r. na terenie gminy Wiskitki znajduje się 3 265 gospodarstw domowych, gdzie zamieszkuje aktualnie 9 359 mieszkańców.

Zgodnie z definicją przyjętą w metodyce za osoby ubogie energetycznie przyjęto takie, które jednocześnie:

- posiadają niskie dochody,
- ponoszą wysokie wydatki energetyczne (wysokość wydatków na ogrzewanie i energię elektryczną przekracza 10% dochodu),
- zamieszkują budynki o niskiej efektywności energetycznej.

Opierając się na pozyskanych danych liczbowych, których źródło oraz wartości zaprezentowano w poprzedniej części diagnozy, udało się stworzyć wstępną listę adresów gospodarstw potencjalnie narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego. Następnie podjęto pracę w terenie, w celu weryfikacji stanu faktycznego. W pierwszej kolejności poddano ocenie stan techniczny budynku, potem przeprowadzono wywiad z mieszkańcami.

Do przeprowadzenia Diagnozy uwzględniono zarówno pozyskane w trakcie wywiadu z mieszkańcami informacje, jak również wnioski z obserwacji, gdyż nie wszyscy respondenci chcieli udzielić odpowiedzi. W trakcie przeprowadzonej analizy stwierdzono, że aktualnie ubogich energetycznie gospodarstw domowych jest **175** co stanowi około **5,4%** ich ogółu.

W aktualnej sytuacji gospodarczej, gdzie obserwujemy bardzo duży wzrost cen energii, poziom ubóstwa energetycznego na terenie całego kraju, jak również w gminie Wiskitki w najbliższym czasie na pewno wzrośnie.

6.2 Ogrzewanie w gospodarstwach domowych zagrożonych ubóstwem energetycznym

Źródłem ciepła stosowanym przez gospodarstwa ubogie energetycznie są głównie kotły na paliwo stałe, pozaklasowe, w których spalane jest przede wszystkim drewno, węgiel kamienny.

6.3 Udział wydatków energetycznych w wydatkach ogółem gospodarstw domowych

Dla większości mieszkańców wydatki na pokrycie kosztów energii – zarówno energii elektrycznej, jak i energii przeznaczonej na cele ogrzania mieszkań, nie stanowią problemu, natomiast dla około 5,4% stanowią one więcej niż 10% całkowitego dochodu gospodarstwa.

Około 70% spośród gospodarstw ubogich energetycznie jest w stanie ponieść wydatki na energię, kosztem ograniczenia innych wydatków. Są miesiące, w których koszty energii są bardziej odczuwalne w budżecie domowym – zazwyczaj w okresie zimowym koszty te znacznie wzrastają, gdy zużywa się więcej energii na oświetlenie i do celów grzewczych. Natomiast ponad 30% spośród tych gospodarstw ponosi wysokie bądź bardzo wysokie koszty energii w stosunku pozostałych wydatków i często nie ma możliwości zapłacenia rachunków kosztem innych potrzeb. Wydatki na energię stanowią wysoki odsetek ogólnych kosztów tych gospodarstw, ponieważ sprzęty, jak i oświetlenie przez nie używane są zazwyczaj nieenergooszczędne, a budynki, w których mieszkają wymagają docieplenia ścian i stropów lub wymiany stolarki okiennej i drzwiowej.

6.4 Analiza rozbieżności między liczbą gospodarstw ubogich energetycznie a liczbą korzystających ze świadczeń społecznych i energetycznych

Zgodnie z przeprowadzonym na terenie gminy Wiskitki badaniem terenowym, liczba gospodarstw domowych spełniających kryteria ubóstwa energetycznego wynosi 175. Jest to wartość znacząco niższa niż liczba gospodarstw korzystających ze świadczeń wspierających: dodatki osłonowe przyznano 536 gospodarstwom, a bony energetyczne otrzymało aż 565. Z pomocy społecznej korzysta 189 gospodarstw domowych. Tak istotna rozbieżność wymaga szerszego omówienia i analizy możliwych przyczyn.

- **Subiektywność kryteriów i niechęć do ujawniania sytuacji materialnej**

Jedną z podstawowych przyczyn zaniżonej liczby gospodarstw formalnie uznanych za ubogie energetycznie jest fakt, że wiele rodzin nie chce ujawniać swojej trudnej sytuacji

materialnej. Ubóstwo energetyczne często wiąże się z poczuciem wstydu i społecznego wykluczenia. Część mieszkańców nie decyduje się na wypełnienie ankiety lub zaniża faktyczne koszty życia i ogrzewania, by nie zostać zaklasyfikowanymi jako potrzebujący. Jest to zjawisko dobrze znane w badaniach społecznych – subiektywna ocena sytuacji materialnej bywa zaniżana z powodów prestiżowych i psychologicznych.

- **Niezgodność kryteriów oceny**

Warto zauważyć, że dodatki osłonowe i bony energetyczne przyznawane są na podstawie dochodu i liczby osób w gospodarstwie domowym, natomiast klasyfikacja gospodarstwa jako ubogiego energetycznie w badaniu terenowym opiera się na znacznie bardziej złożonych kryteriach: relacji między dochodem a wydatkami na energię, efektywnością energetyczną budynku oraz rzeczywistym komforcie cieplnym. Tym samym wiele gospodarstw o niskich dochodach kwalifikuje się do wsparcia finansowego, choć niekoniecznie spełnia kryteria ubóstwa energetycznego w ujęciu technicznym czy energetycznym.

- **Znaczący postęp w termomodernizacji budynków**

Należy również uwzględnić fakt, że na terenie gminy wiele budynków – również tych starszych – zostało już poddanych termomodernizacji, co wpłynęło na poprawę efektywności energetycznej i obniżenie kosztów ogrzewania. Choć aż 774 budynki zostały oddane do użytku przed 1970 rokiem, a kolejne 1040 pomiędzy 1971 a 2002 rokiem, nie oznacza to, że wszystkie te domy znajdują się w złym stanie technicznym. Dzięki różnym programom wsparcia (w tym „Czyste Powietrze” czy Fundusz Termomodernizacji i Remontów), część właścicieli zmodernizowała swoje domy, co pozwoliło uniknąć klasyfikacji jako ubogie energetycznie, mimo potencjalnych przesłanek.

- **Niska skłonność do wymiany źródeł ciepła**

Istotnym czynnikiem pozostaje również bardzo wysoki odsetek gospodarstw domowych wykorzystujących niskosprawne źródła ciepła – ponad 82,2%. Wynika to z kilku przyczyn:

- ✓ Koszty inwestycyjne – mimo dostępnych dofinansowań, wielu mieszkańców obawia się ponoszenia kosztów początkowych związanych z wymianą systemu grzewczego, zwłaszcza w domach starszego typu, gdzie często wymagana jest również modernizacja instalacji lub kotłowni.
- ✓ Brak wiedzy i zaufania do nowych technologii – wciąż powszechna jest obawa przed wysokimi rachunkami przy przejściu na inne źródła ogrzewania (np. gaz czy pompy ciepła), a także brak wiedzy na temat dostępnych opcji.

- ✓ Przyzwyczajenie do tradycyjnych metod – w wielu gospodarstwach pokutuje przekonanie, że opał stały (węgiel, drewno) jest najtańszym i najbardziej „pewnym” źródłem energii cieplnej, szczególnie w kontekście zmiennych cen prądu i gazu.

- **Rozbieżność między rzeczywistą sytuacją a formalną oceną**

Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, że nie wszystkie osoby korzystające z dodatków osłonowych lub bonów energetycznych rzeczywiście znajdują się w stanie ubóstwa energetycznego. Świadczenia te mają szeroki zakres dochodowy i pełnią również funkcję zapobiegawczą – mają ułatwiać pokrycie kosztów ogrzewania zanim dojdzie do pogorszenia warunków bytowych. Z drugiej strony, część rodzin, które realnie zmagają się z wysokimi kosztami energii i niskim komfortem cieplnym, może nie kwalifikować się do wsparcia ze względu na przekroczenie progów dochodowych.

Reasumując można stwierdzić, że zaniżona liczba gospodarstw domowych sklasyfikowanych jako ubogie energetycznie nie oznacza braku problemu. Wskazuje raczej na złożoność zjawiska, w którym decydujące są nie tylko dochody, ale również warunki mieszkaniowe, efektywność energetyczna budynku, stosowane źródła ciepła oraz postawy mieszkańców wobec dostępnych rozwiązań. Odpowiedzią na te wyzwania powinna być dalsza edukacja społeczna, aktywne wspieranie modernizacji domów oraz kontynuacja działań wspomagających mieszkańców w ubieganiu się o dofinansowania. Kluczowe znaczenie ma również budowanie zaufania społecznego oraz zmniejszanie barier formalnych w dostępie do pomocy.

7. Rola gminy w zapobieganiu powstawania problemu ubóstwa energetycznego

Ubóstwo energetyczne to zjawisko, które dotyka osoby i rodziny niemające wystarczających środków, by zapewnić sobie odpowiedni poziom ogrzewania, chłodzenia, oświetlenia czy dostępu do energii potrzebnej do codziennego funkcjonowania. Gmina jako najniższy, ale zarazem najbliższy obywatelowi szczebel administracji publicznej odgrywa kluczową rolę w przeciwdziałaniu temu zjawisku. Gmina pełni istotną funkcję w przeciwdziałaniu ubóstwu energetycznemu poprzez planowanie, organizowanie i wdrażanie działań wspierających mieszkańców w poprawie efektywności energetycznej i obniżaniu kosztów utrzymania gospodarstw domowych. Jej rola obejmuje:

- **Identyfikacja i monitorowanie zjawiska.**

Gmina ma możliwość bezpośredniego rozpoznania problemów mieszkańców. To właśnie samorząd lokalny, poprzez ośrodki pomocy społecznej, jednostki mieszkaniowe czy działające komisje, może diagnozować skalę ubóstwa energetycznego, identyfikować najbardziej zagrożone grupy (seniorzy, osoby samotne, rodziny wielodzietne, mieszkańcy starych budynków) i monitorować zmiany.

- **Tworzenie lokalnych strategii i programów.**

Gmina może opracowywać własne strategie walki z ubóstwem energetycznym, będące częścią szerszych planów polityki mieszkaniowej, energetycznej i społecznej. Może też przyjmować programy lokalne uwzględniające potrzeby mieszkańców, np. „Program modernizacji energetycznej budynków komunalnych” czy „Lokalny program wsparcia energetycznego”.

- **Realizacja i współrealizacja programów krajowych i unijnych.**

Gminy są często partnerem lub operatorem w programach takich jak „Czyste Powietrze”, „Ciepłe Mieszkanie”, „Stop Smog”, „Program Ograniczenia Niskiej Emisji” czy projektach współfinansowanych ze środków unijnych. Umożliwiają mieszkańcom składanie wniosków, pomagają w kompletowaniu dokumentacji, a nawet w organizacji audytów energetycznych.

- **Wsparcie finansowe i rzeczowe dla mieszkańców.**

Samorząd może oferować różne formy wsparcia dla osób ubogich energetycznie:

- ✓ dopłaty do rachunków za energię (w ramach dodatków mieszkaniowych czy energetycznych),
- ✓ finansowanie lub dofinansowanie remontów i modernizacji mieszkań,
- ✓ wsparcie w postaci opału (np. dla osób ogrzewających domy węglem czy drewnem),
- ✓ pomoc rzeczową w formie sprzętu AGD o niskim zużyciu energii.

- **Zarządzanie zasobem mieszkaniowym.**

Gmina odpowiada za stan techniczny mieszkań komunalnych i socjalnych. Ich modernizacja, termomodernizacja, wymiana instalacji grzewczych czy montaż odnawialnych źródeł energii. to działania bezpośrednio ograniczające koszty energii dla najuboższych lokatorów.

- **Rozwój infrastruktury energetycznej.**

Gmina może wpływać na rozwój lokalnych sieci ciepłowniczych, gazowych czy systemów OZE (np. montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach publicznych i mieszkalnych), co zwiększa dostępność tańszych i czystszych źródeł energii dla mieszkańców.

- **Edukacja i promocja postaw proekologicznych.**

Poprzez kampanie informacyjne, szkolenia, spotkania z mieszkańcami czy współpracę ze szkołami i organizacjami pozarządowymi, gmina promuje wiedzę o oszczędzaniu energii, efektywności energetycznej i prawach konsumenta energii.

- **Partnerstwa i współpraca z innymi instytucjami.**

Gmina może współpracować z organizacjami pozarządowymi, firmami energetycznymi, uczelniami, instytutami badawczymi czy innymi samorządami w ramach lokalnych i regionalnych partnerstw energetycznych.

Rola gminy w zapobieganiu ubóstwu energetycznemu jest wielowymiarowa i strategiczna. To nie tylko realizacja konkretnych projektów, ale także koordynacja działań, edukacja społeczna, zarządzanie majątkiem komunalnym, a przede wszystkim bliski kontakt z mieszkańcami. Dzięki temu gmina może skutecznie przeciwdziałać wykluczeniu energetycznemu i dbać o sprawiedliwy dostęp do czystej i przystępnej cenowo energii.

Wdrożenie proponowanych instrumentów wymaga od gminy inicjatywy. Niezbędne jest pozyskanie dodatkowej informacji o warunkach mieszkaniowych w celu zidentyfikowania gospodarstw, które potrzebują wsparcia, wypracowanie formy pomocy dla tych gospodarstw, stworzenie w gminie kompetencji technicznych niezbędnych do doradztwa energetycznego i na końcu monitorowanie efektów programu.

Aby gmina skutecznie mogła rozwiązywać problem ubóstwa energetycznego konieczne jest usieciowienie systemu pomocy społecznej. Oznacza to poprawę współpracy ośrodka pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi, kościołami itp. oraz wymianę informacji i koordynację działań pomiędzy nimi. Istotna jest również współpraca MGOPS z innymi podmiotami publicznymi, takimi jak placówki oświatowe, placówki zdrowia itp. Szczególnie ważne jest, aby MGOPS posiadał pełną informację o stanie budynków w gminie. Wywiady z mieszkańcami budynków w najgorszym stanie mogą być cennym uzupełnieniem wiedzy o osobach potencjalnie zagrożonych ubóstwem energetycznym.

Działania gminy mające na celu ograniczenie ubóstwa energetycznego mogą być uwzględnione w Gminnym Programie Rewitalizacji, a także w Programie Gospodarki Niskoemisyjnej.

8. Identyfikacja potrzeb inwestycyjnych w zakresie wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji w budynkach, które zamieszkują gospodarstwa zagrożone ubóstwem energetycznym

W celu oszacowania kosztów niezbędnych przedsięwzięć niskoemisyjnych kierowano się wskaźnikami określonymi w „Metodyce analizy ubóstwa energetycznego dla gmin”:

Tabela 5. Wskaźniki umożliwiające oszacowanie kosztów inwestycji.

Lp.	Inwestycje	Wskaźnik kosztowy zł/m ²	Wskaźnik kosztowy zł/m ² p.u.
1.	wymiana okna (standard nie mniejszy niż $U = 0,9 \text{ W/m}^2/\text{K}$)	945 – 1 330	-
2.	docieplenie dachu wełną mineralną (materiał + robocizna)	85 - 95	-
3.	docieplenie ścian wełną mineralną (materiał + robocizna)	207 - 245	-
4.	docieplenie ścian styropianem (materiał + robocizna)	173 - 200	-
5.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	190 - 466
6.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	317 - 777
7.	kocioł gazowy z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	52 - 107
8.	kocioł gazowy z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	86 - 178

Źródło: Metodyka analizy ubóstwa energetycznego dla gmin, KAPE.

Wykorzystując wskaźniki z powyższej tabeli oszacowano wysokość kosztów koniecznych do poniesienia w celu poprawy sytuacji osób potencjalnie dotkniętych zjawiskiem ubóstwa energetycznego. Wysokość kosztów zestawiona została w poniższej tabeli.

Fundusze Europejskie
dla Mazowsza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Mazowsze.
serce Polski

Tabela 6. Oszacowanie kosztów inwestycji niskoemisyjnych.

Lp.	Inwestycje	Wskaźnik kosztowy zł/m ²	Ilość m ²	Maksymalny koszt inwestycji [zł]	Wskaźnik kosztowy zł/m ² p.u.	Ilość [szt.]	Maksymalny koszt inwestycji [zł]
1.	wymiana okna (standard nie mniejszy niż $U = 0,9 \text{ W/m}^2/\text{K}$)	945 – 1 330	5 720	6 506 500,00	-	-	-
2.	docieplenie dachu wełną mineralną (materiał + robocizna)	85 - 95	22 230	2 000 700,00	-	-	-
3.	docieplenie ścian wełną mineralną (materiał + robocizna)	207 - 245	43 250	9 774 500,00	-	-	-
4.	docieplenie ścian styropianem (materiał + robocizna)	173 - 200	43 250	8 066 125,00	-	-	-
5.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	-	-	190 - 466	175	57 400,00
6.	wymiana źródła ciepła na pompę ciepła z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	-	-	317 - 777	175	95 725,00
7.	kocioł gazowy z robocizną (90 W/m ² p.u.)	-	-	-	52 - 107	175	13 912,50
8.	kocioł gazowy z robocizną (150 W/m ² p.u.)	-	-	-	86 - 178	175	23 100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie Metodyki analizy ubóstwa energetycznego dla gmin, KAPE.

Fundusze Europejskie
dla Mazowsza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

MAZOWSZE.
serce Polski

9. Podsumowanie

Przedmiotowa analiza stanowi punkt wyjścia oraz podstawę do podejmowania działań zmierzających do redukcji skali ubóstwa energetycznego i poprawy jakości życia mieszkańców gminy Wiskitki.

Ubóstwo energetyczne jest ściśle związane z niską emisją i smogiem. Rodziny mieszkające w domach o niskim standardzie energetycznym potrzebują dużo taniej energii. Tania energia oznacza spalanie paliw niskiej jakości w piecach, które nie spełniają norm, co generuje zanieczyszczenie, obniża jakość życia i je skraca – wszystkim, którzy mieszkają w danym gospodarstwie domowym, ale także w sąsiedztwie. Zwalczanie ubóstwa energetycznego nie jest zatem problemem osób ubogich, ale leży w interesie wszystkich grup społecznych.

Aby oszacować skalę ubóstwa energetycznego na terenie gminy Wiskitki zgodnie z definicją zawartą w metodyce, przyjęto następujące kryteria:

- niskie dochody gospodarstwa domowego,
- wysokie wydatki energetyczne,
- niska efektywność energetyczna budynku.

W trakcie przeprowadzonej diagnozy stwierdzono, że na obszarze gminy Wiskitki jest 5,4% ubogich energetycznie gospodarstw domowych.

Do działań, które pomogą ograniczyć ubóstwo energetyczne na terenie gminy Wiskitki należy zaliczyć system dopłat bezpośrednich, przede wszystkim umożliwiające przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych znajdujących się w złym stanie technicznym, a także na wymianę starych, nieefektywnych systemów instalacji grzewczych oraz urządzeń elektrycznych, a także doradztwo w kwestii prawidłowych zachowań sprzyjających efektywnemu wykorzystaniu energii.

Gmina Wiskitki przeciwdziała ubóstwu energetycznemu poprzez zarówno pomoc finansową realizowaną ze środków własnych i zewnętrznych, jak również niefinansową, która skupia się głównie na edukowaniu mieszkańców w zakresie możliwości uzyskania dofinansowań do wymiany źródeł ogrzewania na ekologiczne czy możliwości uzyskania dofinansowania do termomodernizacji budynku. Gmina regularnie organizuje konsultacje w ramach rządowego Programu Priorytetowego Czyste Powietrze. Ponadto gmina Wiskitki podejmuje szereg innych działań zmierzających do poprawy efektywności energetycznej i zmniejszenia zjawiska ubóstwa energetycznego.

Duży udział dotacji na termomodernizację i wymianę źródła ciepła na bardziej ekologiczne powinien przyczynić się do trwałej poprawy jakości życia ubogich energetycznie rodzin

i społeczności lokalnej. Tak wszechstronna pomoc jest jednak bardzo droga i wobec skromnego budżetu programu obejmie jedynie niewielką część gospodarstw ubogich energetycznie. Działania termomodernizacyjne często wymagają dużych nakładów finansowych i zazwyczaj cechuje je również długi okres zwrotu. W wielu przypadkach właściciele budynków nie dysponują określonymi środkami finansowymi na przeprowadzenie prac termomodernizacyjnych, a wiele osób wynajmujących mieszkania, nie planuje działań modernizacyjnych, z uwagi na to, iż owe działania remontowe w okresie najmu nie „zwrócą się”. Warto również tutaj podkreślić, że dla mniejszych ulepszeń termomodernizacyjnych np. docieplenia tylko ścian zewnętrznych, koszty robót (wybór wykonawcy) są bardzo wysokie. W tym aspekcie pomocne okazałyby się długoterminowe, łatwe w uzyskaniu i niskoprocentowe kredytowanie prac termomodernizacyjnych.

Dominującą grupą ubogich energetycznie są gospodarstwa prowadzone przez osoby w wieku poprodukcyjnym. O ile wysokość dochodów emerytów jest w dużej mierze od nich niezależna, o tyle można zakładać, że większa mobilność mogłaby się przyczynić do lepszego dopasowania wielkości lokalu do jedno- czy dwuosobowych gospodarstw domowych. Nie jest to łatwe, gdyż istnieją także czynniki kulturowe. W przypadku tej grupy jedynym sensownym wsparciem wydaje się pomoc społeczna oraz zwiększenie świadczeń emerytalnych.

Niezwykle ważnym wynikiem przedstawionym w raporcie jest struktura paliw wykorzystywanych przez gospodarstwa ubogie energetycznie. Najczęściej są to paliwa brudne, tj. węgiel oraz drewno, dlatego gmina Wiskitki szczególnie skupić się musi na zmianie paliw na emitujące mniej zanieczyszczeń i bardziej ekologiczne. Skala ubóstwa materialnego, jak również niski standard energetyczny budynków mieszkalnych gospodarstw ubogich energetycznie powoduje, że ryzykowne jest forsowanie wymiany istniejących źródeł na drogie w zakupie pompy ciepła, które w przypadku gorzej docieplonych domów mogą być też drogie w użytkowaniu, tak więc należy promować znacznie tańsze ekologiczne kotły na pelet, ogrzewanie elektryczne z zasobnikiem ciepłej wody (zużywające energię w taniej taryfie) i kolektory słoneczne.

Ważną rolę w zapobieganiu ubóstwu energetycznemu odgrywa również kwestia świadomości społecznej w zakresie ochrony środowiska, ochrony powietrza i oszczędności energii, które dla wielu są zagadnieniami bliżej nieznanymi. Konieczna jest intensywna edukacja ekologiczna obywateli w zakresie wyżej wymienionych kwestii, uświadomienie społeczności korzyści wynikających z zakresu działań termomodernizacyjnych, energooszczędnych i ekologicznych, a także wskazanie możliwych instrumentów finansowania.

Podsumowując, Gmina Wiskitki powinna podejmować szereg skoordynowanych działań mających na celu ograniczenie zjawiska ubóstwa energetycznego wśród swoich mieszkańców. Do najważniejszych inicjatyw w tym zakresie zaliczyć można:

- **Zachęcanie mieszkańców do czynnego udziału w programie „Czyste Powietrze” oraz wsparcie w procesie składania wniosków** – aktywnie promować ogólnopolski program dofinansowań, umożliwiający mieszkańcom wymianę starych, nieefektywnych źródeł ciepła na nowoczesne, ekologiczne rozwiązania. W ramach wsparcia, mieszkańcy mogą liczyć na pomoc urzędników w zakresie wypełniania dokumentacji, ustalania kwalifikowalności kosztów oraz kontaktów z instytucjami finansującymi. Tego typu działania zwiększają dostępność środków dla osób, które samodzielnie nie byłyby w stanie podjąć się modernizacji energetycznej swoich domów.
- **Termomodernizację budynków komunalnych** – inwestować w poprawę efektywności energetycznej należących do niej obiektów, co przyczynia się do zmniejszenia kosztów ich utrzymania oraz poprawy komfortu użytkowników, w tym osób korzystających z mieszkań komunalnych. Dzięki lepszej izolacji cieplnej i nowoczesnym systemom ogrzewania zmniejsza się zużycie energii, co stanowi przykład dobrych praktyk dla społeczności lokalnej.
- **Stosowanie energooszczędnych źródeł światła na poziomie użytkownika domowego** – edukacja mieszkańców w zakresie korzyści płynących z wymiany tradycyjnych żarówek na energooszczędne LED-y oraz zastosowania czujników ruchu i automatyki oświetleniowej pozwala na realne ograniczenie zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych.
- **Likwidację bądź ograniczenie użytkowania energochłonnych urządzeń** – promować postawy odpowiedzialnej konsumpcji energii, zachęcając do wymiany przestarzałych sprzętów AGD na nowe urządzenia klasy energetycznej A lub wyższej. Podkreślać przy tym, jak duży wpływ na rachunki za energię ma codzienne korzystanie z lodówek, pralek czy piekarników.
- **Racjonalne użytkowanie urządzeń elektrycznych będące efektem właściwej edukacji społeczeństwa** – kluczowym elementem walki z ubóstwem energetycznym jest zwiększenie świadomości mieszkańców. Należy organizować i wspierać działania informacyjne i edukacyjne, mające na celu kształtowanie prawidłowych nawyków, takich jak wyłączanie urządzeń z trybu czuwania, korzystanie z programów eko w pralkach i zmywarkach, czy unikanie nadmiernego ogrzewania pomieszczeń.

Dzięki takim kompleksowym działaniom gmina Wiskitki będzie systematycznie zmierzać w kierunku poprawy warunków bytowych swoich mieszkańców oraz redukcji kosztów energii, co stanowi jeden z filarów przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu w skali lokalnej.